

Krystyna Rosińska

Narada konserwatorska na temat zabytków techniki na Dolnym Śląsku

Ochrona Zabytków 40/3, 224-225

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wiejskiego budownictwa. Na przykład ogrzewanie współczesnych domów-kamienic na wsi to wielkie marnotrawstwo energii cieplnej. Tu może bardziej niż w innych dziedzinach budownictwa wiejskiego zapominano o cennych doświadczeniach wielu pokoleń budowniczych z naszej strefy klimatycznej.

W dyskusji dominowały trzy stwierdzenia: 1) stan współczesnego budownictwa na polskiej wsi jest alarmująco zły, 2) na ten stan składa się wiele przyczyn – przepisy prawne, systemy szkolenia budowniczych, niska świadomość inwestorów i szereg innych, 3) konieczne jest niezwłoczne podjęcie

energicznych i skutecznych działań na wszystkich możliwych odcinkach, aby sytuacja uległa poprawie jak najszybciej. Każdy dzień przynosi nieodwracalne szkody społeczne dla nas i następnych pokoleń.

Kazimierz Uszyński

KONFERENCJA NAUKOWO-TECHNICZNA PT. „ORGANIZACJA I METODY OCHRONY ZABYTKÓW TECHNIKI W TRANSPORCIE”

Organizatorami konferencji, która odbyła się w dniach 15–16 stycznia 1987 r. w Warszawie byli: Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Komunikacji – Zarząd Główny, Główna Komisja Muzealnictwa i Historii Transportu, Polskie Towarzystwo Historii i Techniki. Jej celem była wymiana doświadczeń w zakresie ochrony i dokumentowania zabytków techniki w transporcie oraz przedstawienie ich historii.

Na konferencję przygotowano i opublikowano następujące referaty, które uprzednio zostały rozesłane zaproszonym uczestnikom: *Cele i zasady ochrony zabytków techniki* – prof. dr hab. A. Wiślicki; *Doświadczenia polskie w zakresie organizacji i wykorzystania placówek muzealnictwa technicznego* – inż. J. Jasiuk; *Metody dokumentowania i utrzymania zabytków techniki* – mgr K. Rosińska; *Działalność i doświadczenia Stowarzy-*

szenia Inżynierów i Techników Komunikacji w ochronie zabytków i historii transportu – inż. L. Nowicki; *Tworzenie biograficznej dokumentacji dla osób szczególnie zasłużonych dla transportu oraz podjęcie prac przygotowawczych do »Słownika Biograficznego Techników Polskich«* – mgr St. Wojda; *Działalność, doświadczenia oraz problemy i zamierzenia w ochronie zabytków i historii kolejnictwa* – mgr inż. J. Kamiński; *Działalność, doświadczenia oraz problemy i zamierzenia w ochronie zabytków i historii drogownictwa* – mgr inż. S. Rolla; *Działalność, doświadczenia oraz problemy i zamierzenia w ochronie zabytków i historii lotnictwa* – mgr M. Markowski; *Działalność, doświadczenia oraz problemy i zamierzenia w ochronie zabytków żeglugi śródlądowej* – mgr inż. A. W. Reszka; *Działalność, doświadczenia oraz problemy i zamierzenia w ochronie zabytków i*

historii komunikacji miejskiej – mgr inż. W. Źródłak; *Niektóre problemy ochrony zabytków techniki motoryzacyjnej w Polsce* – mgr J. Tarczyński; *Wydawnictwa o ochronie zabytków techniki w transporcie ze szczególnym uwzględnieniem drogownictwa* – mgr inż. J. Duda.

Powołana na konferencji komisja sformułowała wnioski, które będą podstawą do opracowania raportu dla ministra komunikacji i innych centralnych instytucji zarządzających poszczególnymi rodzajami transportu. W raporcie tym omówiona zostanie aktualna sytuacja w zakresie ochrony zabytków transportu i popularyzowania jego historii. Będzie on również zawierał propozycje rozwiązania merytorycznych i organizacyjnych problemów ochrony zabytków transportu.

Krystyna Rosińska

NARADA KONSERWATORSKA NA TEMAT ZABYTKÓW TECHNIKI NA DOLNYM ŚLĄSKU

Zadania służb konserwatorskich na terenach przemysłowych w dużej mierze muszą dotyczyć ochrony zabytków techniki. Działalność istniejącego od kilkunastu lat we Wrocławiu Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej bardzo pomyślnie wpływa na politykę konserwatorską w tym zakresie w regionie Dolnego Śląska. Już w latach siedemdziesiątych pracownicy tego Instytutu włączyli się do prac ewidencyjnych przy zabytkach techniki i wypracowali nową, skróconą formę ewidencjonowania starych zakładów przemysłowych w postaci tzw. Raportów, informujących o stanie zachowania i walorach zabytkowych zakładów przemysłowych wybranej branży.

Dokonany w ten sposób w poszczególnych branżach przegląd zasobów zabytkowych pozwolił na opracowanie programu ochrony najcenniejszych zabytków techniki. Pozostająca od lat w sferze postulatów współpraca służb konserwatorskich z gestorami zakładów przemysłowych i Naczelną Organizacją Techniczną tu została pomyślnie zrealizowana. Dzięki inicjatywie IHASiT powołano Ośrodek Dawnej i Nowej Techniki Górniczej w Wałbrzychu. Zorganizowana w tym mieście w sierpniu 1985 r. międzynarodowa konferencja pt. *Górnictwo węgla kamiennego w procesie kształtowania środowiska ludzkiego* poświęcona była idei

powstania tego Ośrodka, jego charakterowi i przyszłej działalności.

W 1986 r. Instytut zainicjował organizowanie na Dolnym Śląsku corocznych narad konserwatorskich podsumowujących aktualnie prowadzone prace i wytyczających kierunki polityki konserwatorskiej w zakresie ochrony zabytków techniki w tym regionie. Pierwsza z tego cyklu narada odbyła się 16 stycznia 1986 r. w Wałbrzychu i Książu i dotyczyła głównie zabytków górnictwa. Kolejną naradę, zorganizowaną 6 lutego 1987 r., we Wrocławiu, poświęcono prezentacji nowej inicjatywy Instytutu – koncepcji powołania we Wrocławiu muzeum środowiskowego zabytków techniki (ekomuzeum).

Narada zorganizowana została przez Radę Wojewódzką NOT we Wrocławiu, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji we Wrocławiu, Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków we Wrocławiu i Ośrodkiem Dokumentacji Zabytków w Warszawie i nosiła tytuł *Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT a ochrona zabytków techniki Dolnego Śląska*. Obok wspomnianej już prezentacji koncepcji wrocławskiego muzeum techniki, dyskutowano o zakresie i formach współdziałania

państwowych służb konserwatorskich ze SNT NOT i przemysłem.

Na naradzie wygłoszono następujące referaty: *Organizacja i zadania Federacji SNT NOT* – zastępca sekretarza RW NOT we Wrocławiu, mgr inż. J. Bronkowski; *Muzeum Techniki w organizmie miejskim Wrocławia* – dr St. Januszewski z IHASiT Politechniki Wrocławskiej; *Rozwój historyczny technologii pozyskiwania wody dla Wrocławia* – mgr inż. T. Szezwczyk z MPWiK we Wrocławiu; *Gazownicy a ochrona zabytkowej gazowni w Sobótce* – inż. I. Marczyk z PZITS we Wrocławiu; *Stan i perspektywy Ośrodka Dawnej i Nowej Techniki Górniczej w Wałbrzychu* – mgr J. Barszcz ze SiTG w Wałbrzychu.

Ponadto przedstawiciele urzędów WKZ lub BDZ z województw jeleniogórskiego, legnickiego, polskiego, wałbrzyskiego, wrocławskiego w formie komunikatów przedstawili problemy związane z ochroną zabytków techniki na swoim terenie.

Uczestnicy narady w czasie objazdu terenów wodonośnych Wrocławia zwiedzili m.in. zabytki techniki zakładu wodociągowego „Na Grobli”, który będzie „trzonem” projektowanego ekomuzeum, oraz przepompownię wody „Świątniki”.

Dr St. Januszewski w referacie *Muzeum Techniki w organizmie miej-*

skim Wrocławia przedstawił koncepcję utworzenia ekomuzeum zabytków techniki, zlokalizowanego w rejonie śródmiejskiego węzła wodnego, obejmującego również przepompownię wody „Świątniki” i Dworzec Świebodzki. Powstanie ekomuzeum pozwoli na utrzymanie i wyeksponowanie nie tylko tych wartości, jakie istnieją w samym zabytku techniki, ale także w całym jego otoczeniu, architekturze i obiektach przyrody¹. Projekt ten zyskał uznanie wszystkich uczestników konferencji. Trzeba dodać, że jego realizacja nie jest sprzeczna z planami rewaloryzacyjnymi m. Wrocławia. Przewidziane do adaptacji obiekty architektury znajdują się na wojewódzkiej liście obiektów wytypowanych do społecznego zagospodarowania, a zamierzone prace budowlane nie stwarzają

¹ Szerzej na ten temat pisze St. Januszewski w artykule *Ochrona aktywna dziedzictwa przemysłowego Dolnego Śląska*.

problemów technicznych. Autorzy koncepcji utworzenia tego muzeum potrafili nawet zapewnić sobie wykonawców dla tych prac. W dyskusji i wnioskach znalazła odbicie również problematyka ochrony zabytków techniki w innych województwach regionu dolnośląskiego, poruszona w referatach i komunikatach wygłoszonych w ramach programu. Wymieniono podstawowe trudności w tym zakresie:

- 1) brak dostatecznych funduszy na prowadzenie prac badawczych, ewidencyjnych i wykonawczych przy zabytkach techniki,
- 2) brak wykonawców dla tych prac,
- 3) zbyt mała obsada w urzędach konserwatorskich, nie pozwalająca na wydzielenie stanowisk pracy ds. zabytków techniki, obsadzonych przez odpowiednio przygotowane do tej specjalistycznej pracy osoby. Wysunięto następujące propozycje rozwiązania tych problemów, które zostaną opracowane w formie wniosków:

- 1) utworzyć fundusz międzyresortowy

dla prowadzenia prac dokumentacyjnych przy zabytkach techniki,
2) powołać na szczeblu centralnym zespół rzeczoznawców ds. ochrony zabytków techniki. Do zadań jego należałoby m.in. doradztwo przy podejmowaniu decyzji o modernizacji zabytków techniki, przekazywaniu nieużytkowanych maszyn i urządzeń na złom,

- 3) tworzyć muzea przykładowe, które dokumentowałyby dzieje i produkcję czołowych zakładów w Polsce. Wypowiedzi te i propozycje potwierdzają od dawna dostrzeganą konieczność zorganizowania szerokiej współpracy międzyresortowej (uwzględniającej oczywiście również Naczelną Organizację Techniczną) w zakresie ochrony zabytków techniki. Przykład woj. wrocławskiego dowodzi, że współpraca taka jest możliwa i na jej efekty nie trzeba długo czekać.

Krystyna Rosińska